

Igen jó névfőlsorolások, kiváló index, gazdag irodalomjegyzék és egy nagyon rosszul sokszorosított térkép egészíti ki a könyvet, amely egyébként minden szempontból nagy nyeresége névtani szakirodalmunknak, s a szerző szerénykedése ellenére, amely szerint „a kiadványnak nem célja új tudományos adatok feltárása” /4/ kiváló földolgozást és sok, értékes, fontos új adatot kaptunk a könyvből.

HAJDÚ MIHÁLY

BARTHAS JÓZSEF, PUSZTINA SZEMÉLYNEVEI

Egy falu névanyagának összegyűjtése és tanulmányozása sok tanulságot rejt magában: megismertet a falu jelenlegi névállományával, de a község történelmi múltjára, népesedési, települési, gazdasági és művelődéstörténeti viszonyaira is hasznos útmutatással szolgálhat. Az ilyen kutatások néprajzi hozadéka is számottevő lehet, ha a lejegyző képzett szakember. A fenti, általános érvényű megállapítások különös súlyt nyernek, ha hazánk határain túl élő, létszámában fogyó magyar falvakról van szó.

Elsősorban ezért örülünk Barthas József kis könyvének, hiszen egy csángó település jelenlegi, élő személynévanyagát mutatja be. A gyűjtés helye: a romániai Pusztina /alighanem beszélő földrajzi név/ a Tázló /Taslou/ bal partján fekszik, 18 kilométernyire a legközelebbi vasútállomástól, Moinești-től. Történeti adatokat nem sikerült gyűjteni a jelenleg 1556 főt /455 családot/ számláló községről. A Codex Bandinus nem említi, tehát minden bizonnyal a madéfalvi veszedelem /1764/ után keletkezett. Pusztina lakossága — a Tázló menti többi csángó településtől eltérően — színmagyar és római katolikus.

A dolgozat célja Pusztina jelenkori névanyagának bemutatása. /A szerző megjegyzi, hogy történeti anyaghoz nem fért hozzá. Ez érthetetlen, hiszen a római katolikus plébániák már a XVIII. század elejétől vezették az anyakönyveket, és az 1740-es évektől szinte hiánytalan sorozatokkal rendelkezünk. A jászvásári püspökség levéltárában ezeknek, de legalább az 1820-as évektől kötelezően beküldött másolatoknak meg kell lenniük./

A pusztinai személynévanyagban fonetikailag és morfológiailag azok a jelenségek /hasonulás, ázás, nyílt e, rövid illabiális á, zárt ë, hangkiesés/ érvényesülnek, melyek különben az egész székelyes-csángó nyelvjárást jellemzik.

A római katolikus egyház nagy hatással volt és van a csángókra, s ez befolyásolja a névadást is. A szerző megfigyelte, hogy feltűnően sokan viselik a falu védőszentjének /István/ nevét, de ez jellemző a Tázló-völgy más csángó telepeire, sőt a Beszterce-melléki csángókra is. Barthas nyilván nem tudta megszerezni az utóbbi években megjelent magyar névtörténeti dolgozatokat, melyekből kiderül, hogy 1850 körül nálunk is ez volt a helyzet, tehát Pusztina egy régebbi állapotot őrzött meg. A családi hagyományhoz és vallásos eredethez való ragaszkodáson kívül ennek a mindmáig meglévő erős endogámia az oka.

A gyimesi, hétfalusi és bukovinai csángóknál nem ritka az ótestamentumi keresztnév. Ennek Pusztinán semmi nyoma. Teljességgel hiányzanak az ún. pogánykori magyar nevek /Géza, Gyula, Béla, Sarolta/. Egyedül a legújabb keresztnévek között érződik némi román hatás. Ezt azonban igen alaposan meg kellene vizsgálni, mert a Virág név nem feltétlenül a román Florica fordítása, annál is inkább, mert idős nőknél fordul elő. Általában a női nevek mozgékonyabbak, ezek változnak gyorsabban. Hazai anyagunkban is ez figyelhető meg. Különbőség van viszont a kicsinyítő-becéző képzők számát tekintve. Amíg magyar nyelvet területen az ilyen típusú nevek erős sorvadásnak indultak, addig a csángóknál élnek, virulnak, és gazdaggá, sokszínűvé teszik a keresztnévadást.

Nyelvtörténetileg roppant figyelemre méltó, hogy három, sőt négy és ötelemű név is akad. Középkori okleveleinkben gyakran találkozunk háromelemű névvel, de a négyelemű már ritka, és öteleműre hirtelen nem is tudnánk példát mondani. A pusztinai nevek között gyakorta olvashatni ilyet: Bába István Marika, Zsidó Péter Margit. Vagy: Erős Juzsi Györ Anti Györ /Györ=György/. Ezekben az esetekben nem több keresztnévét visel az illető, hanem apja, nagyapja, dédapja neve szerepel megkülönböztetésül saját keresztnéve előtt.

Nincs itt lehetőségünk arra, hogy az adatgazdag könyv valamennyi eredményét ismertessük, de egy jelenség mellett nem mehetünk el szótlánul: s ez a nevek írásának teljesen szokatlán módja. A hivatalos családnevet a pusztinaiak "román névnek" nevezik, mivel az kizárólag hivatalos román okmányokban fordul elő. A magyar nevek egy részét egyszerűen lefordították románra /Veress=Rosu, Muzsikás=Scripcaru/, vagy a felismerhetetlenségig eltorzították /Erős=Eris, Szőcs=Seciu, Pánczél=Pantilu, Kánya=Canea/. Ennek következtében a pusztinai nevek anyakönyvi bejegyzése 55 százalékban román vagy román hangzású. A színmagyar községben tiszta magyar hangzású név nincs is!

Ha ezeket a neveket a fasizmus idején /1920--40/ erőszakkal románosították el, akkor éppen most lenne erkölcsi kötelessége a hatóságoknak azok régi alakjának visszaállítása és épségben való megőrzése.

KÖHEGYI MIHÁLY

KÖNYV A FINN GYERMEKEK NEVEIRŐL

Eero Kiviniemi, Rakkaan lapsen monet nimet.
Suomalaisten etunimet ja nimenvalinta. Weilin + Göös kiadó.
Espoo, 1982. 376 lap

Finn rokonaink sokmindenben megelőztek bennünket. Többek között abban is, hogy a helsinki egyetemen külön kinevezett professzor foglalkozik a névtani kutatásokkal: Eero Oskari Kiviniemi /sz. 1937/. A szerző 1971-ben védte meg doktori dol-